

PRZEMIANY STRUKTURALNE NA RYNKU PRACY W WIETNAMIE U PROGU XXI WIEKU

Trung La Duc

Doktorant Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych

WSTĘP

W końcu XX wieku wiele krajów realizowało reformy rynków pracy, które oparte były na transformacyjnych przekształceniach w kierunku ekonomii wolnorynkowej, m.in. państwa socjalistyczne. Do takich krajów – oprócz Chin, Kuby, Korei Północnej – zalicza się również Socjalistyczna Republika Wietnamu (SRW). Wietnam jest niebogatym krajem rozwijającym się, przechodzącym z gospodarki centralnie planowanej do hybrydowej gospodarki rynkowej (ang. *mixed-market economy*). Na odmienność systemu gospodarczego nakładają się wielowiekowe wpływy kulturowe Azji, a także specyfika historyczna południowo-wschodniego regionu.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW RYNKU PRACY W LATACH 1996–2003

W latach 1996–2003 odnotowano wznoszący się trend zasobów ludności zdolnej do pracy z 35,1 mln w 1996 r. do 43 mln w 2004 r. (średnio rocznie 2,3%). Największy przyrost nastąpił w 1999 r. i wyniósł 3,3%, najmniejszy zaś w 2003 r. – 1,5% ludzi zdolnych do pracy. Innymi słowy, corocznie przybywa 1 mln i więcej młodych ludzi zdolnych do pracy (*Statistical Yearbook's...* 1996–2003).

Liczba ludności Wietnamu obecnie przekroczyła 83 mln mieszkańców, czyli podwoiła się w ostatnich trzech dekadach ubiegłego stulecia. Tylko 8% populacji ma więcej niż 60 lat, natomiast odsetek ludności poniżej 15. roku życia zbliża się do poziomu 38% (tamże).

W omawianym okresie przewaga udziału młodych ludzi podlegała niewielkiemu, ale zauważalnemu wzrastającemu trendowi. Prognozy biura ONZ w Hanoi (*Challenges...* 2003) na kolejną dekadę wskazują na jego utrzymanie. W tej sytuacji strategię kształcenia i wykorzystania tych zasobów o wysokim potencjale rozwojowym należą do priorytetów rządu. Młodzi ludzie mają naturalną skłonność do innowacji, podejmowania ryzyka, szybko się uczą, a te cechy są szczególnie ważne przy podejmowaniu działalności na własny rachunek. O wykorzystaniu tych możliwości świadczy intensywnie rozwijający się sektor prywatny. Dane statystyczne z rynków pracy dowodzą, że możliwości te są wykorzystywane w stosunkowo niewielkim, choć rosnącym stopniu.

Rozpoczęte polityką Doi Moi¹ procesy liberalizacji w gospodarce spowodowały m.in. migrację robotników wiejskich do miast, co z kolei przyniosło rozrastanie się terenów zurbanizowanych. Proces ten należy do zjawisk charakterystycznych dla wielu krajów szybko rozwijających się. Obecnie około 25% zasobów pracy zamieszkuje tereny zurbanizowane, a pozostałe 75% tereny rolnicze. Jednak przewidywania rządowe wskazują na zmiany tej proporcji. Według niektórych ekspertów (McCarty 2001), w ciągu najbliższej dekady około 45% zasobów pracy będzie znajdowała się na terenach zurbanizowanych.

Ten wyraźnie obserwowany trend, chociaż hamowany przez władze, oznacza potencjalną możliwość znacznego przyrostu zasobów pracy w obszarach miejskich.

Wietnam jest wciąż krajem o znacznych obszarach biedy. Gospodarka współczesnego Wietnamu należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się we współczesnym świecie. Mimo to kraj jest zaliczany do biedniejszych państw świata. Podstawą gospodarki jest wciąż rolnictwo, absorbujące około 67% ogółu zatrudnionych, i niemal monokulturowa uprawa ryżu (około 95% powierzchni zasiewów).

Od 1991 r. rozpoczęto tworzenie sektora prywatnego w przemyśle i w usługach oraz przekazywanie chłopom ziemi w wieloletnią dzierżawę. Od tego czasu zaczęło się formowanie prawnych podstaw gospodarki rynkowej. Daleko idące reformy były ukierunkowane na eliminację prostej ingerencji państwa w kształtowanie cen, produkcję i w sferę handlu zagranicznego. W tym czasie zaczęła się intensywna migracja ludności wiejskiej do miast. Silnie rozwijające się uwolnione rynki doprowadzały do deficytu przedsiębiorstw państwowych, radykalnie zmniejszając swoje zatrudnienie.

Aby przyspieszyć przyływ środków finansowych i ożywić aktywność w sektorze prywatnym wprowadzono ulgi w opodatkowaniu inwestorów zagranicznych tworzących „strefy produkcji eksportowej” oraz stymulujących działalność banków zagranicznych. W latach 90. przyjęto szereg ważnych ustaw w dziedzinie praw obywatelskich, wprowadzono regulacje dla indywidualnej działalności gospodarczej i firm itp. Przeprowadzono głęboką reorganizację i systematyczną prywatyzację sektora państwowego. Liczba przedsiębiorstw państwowych zmniejszyła się z 12 084 w 1991 r. do aż 6300 w 1995 r. i do około 4500 obecnie, głównie poprzez likwidację słabych zjednoczeń i przedsiębiorstw o zbliżonym profilu. Systematycznie realizowano program prywatyzacji przedsiębiorstw sektora państwowego. Od tego czasu datuje się także lawinowy wzrost indywidualnej przedsiębiorczości Wietnamczyków.

CELE I ZAŁOŻENIA PRZEMIAN NA RYNKU PRACY

Podstawowa linia przemian polegała na typowej koncepcji gospodarki wiejsko-miejskiej. Zastosowano tzw. dualną politykę ekonomiczną, polegającą na równoległym współistnieniu konającego sektora państwowego konfrontowanego z pełnym wigorem sektorem prywatnym, opartym głównie na gospodarstwach domowych². Ta koncepcja została wzbogacona o trzeci segment, tj. sektor inwestorów zagranicznych.

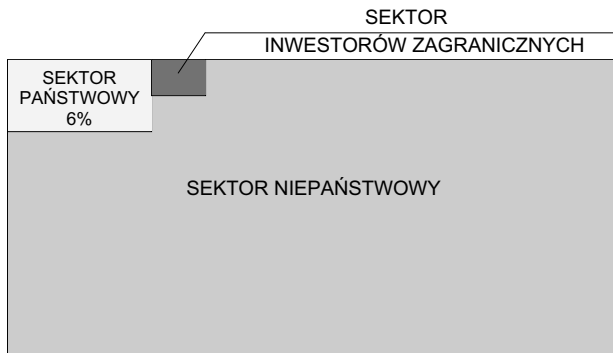
Należy wyraźnie podkreślić, iż pokazana struktura ma charakter dynamiczny. Sektor państwowy maleje, a niezwykle dynamicznie rozwijają się sektory inwestycji zagranicznych, a zwłaszcza sektor niepubliczny.

Tabela 1. Podstawowe założenia polityki rynku pracy z uwzględnieniem jego głównych sektorów

Sektor państwowy	Sektor niepaństwowy	Sektor inwestycji zagranicznych
Polityka: <ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanych dochodów • Minimalnej płacy • Ubezpieczenia zdrowotnego • Bezpieczeństwa socjalnego • Kontraktowania zatrudnienia • Powiązania zatrudnienia z funkcją 	<ul style="list-style-type: none"> • Kodeks pracy stosuje się do mniej niż 5% zatrudnionych • Przewaga firm rodzinnych • Miejsce dla prywatnych korporacji • Sieć powiązań rodzinnych, zwłaszcza na wsi dla bezpieczeństwa socjalnego, w tym polityka rozdziału ziemi • Ograniczona mobilność pracy – rejestracja 	Polityki zbieżne z sektorem państwowym. Występuje zróżnicowanie w: <ul style="list-style-type: none"> • naborze zatrudnienia • minimalnej płacy • opodatkowaniu • powiązaniu zatrudnienia z funkcją

Źródło: (Silva 2000).

Wykres 1. Struktura ekonomiczna gospodarki wietnamskiej w 2003 r.

Uwaga: Wielkość poszczególnych pól obrazuje odpowiednio udziały zatrudnienia w całości zatrudnionej siły roboczej wg danych z 2003 r.

Każda z polityk rządowych została podzielona na odpowiednie komponenty, które odnoszą się do polityki rynku pracy. Wietnamska polityka rynku pracy wobec przedsiębiorstw państwowych jest – podobnie jak inne polityki rządowe – skoncentrowana na kontrolowaniu działalności gospodarczej, zapewniającej budżetowi państwa udział w ich zyskach. Podstawowe założenia polityki realizowanych przemian na rynku pracy przedstawia tab. 1.

W latach 1989–1991 rozpoczęto intensywną redukcję zatrudnienia w sektorze państwowym. Jednocześnie wystąpił upadek wymiany handlowej w ramach RWPG. Reguły nowej ekonomii nakazywały urealnienie budżetu państwa i jego rygorystyczne wykonanie. Postępujące urynkowanie gospodarki ujawniało deficytowość przedsiębiorstw państwowych, jednocześnie zmuszając je do redukcji swojego zatrudnienia. W rezultacie wiele przedsiębiorstw państwowych istniało tylko z nazwy.

Chociaż ten proces został nieco spowolniony w połowie lat 90., obecnie trwa nadal. W tym czasie ograniczono bariery dla przedsiębiorczości i handlu rządowym dekretem³ wspierającym rozwój sektora prywatnego, jednocześnie tworząc możliwości dla rodzinnego biznesu Wietnamczyków⁴. Procesy zapoczątkowane tym dekretem pozwoliły na wchłonięcie przez sektor prywatny nadmiernego zatrudnienia z przedsiębiorstw państwowych, bez jednoczesnego zbytniego wzrostu bezrobocia. Tworzący się sektor prywatny kreował miliony miejsc pracy.

Państwowe przedsiębiorstwa pozostawione same sobie byłyby „dziurawym wiadrzem” wymagającym ciągłego subsydiowania przez państwo. Z tego względu nałożono na przedsiębiorstwa państwowe kontrolę zarządzania, handlu, produkcji, inwestycji, wydatków i płac. Nadzór był początkowo postrzegany jako użyteczny mechanizm, pomagający tym przedsiębiorstwom osiągać zysk. Zatem głównym wyzwaniem początków transformacji było stopnio-

we rozszerzanie produkcji we wszystkich sektorach, zapewnienie możliwie pełnego zatrudnienia przy jednoczesnym udoskonalaniu mechanizmów mikrozarządzania.

Taka wizja przemysłowego rozwoju Wietnamu dość szybko okazała się kompletnie nieodpowiednia ze względu na konieczność stworzenia sektora przemysłowego konkurencyjnego na rynku globalnym. W Wietnamie, posiadającym ograniczone zasoby ekonomiczne i słaby popyt wewnętrzny, ten sektor „państwowego dobrobytu” zatrudnia tylko około 6% całej siły roboczej. Postępująca polityka jego ochrony może zwiększyć tę liczbę do 8%, ale tylko kosztem dochodów i możliwości pozostałych 92% pracowników zatrudnionych w Wietnamie.

Wietnamska polityka rynku pracy współcześnie pozostaje skupiona głównie na kontrolowaniu i sterowaniu przedsiębiorstwami państwowymi, przy pewnej skłonności do zwiększenia wielkości dobrobytu i swoistego rajy dla pracowników przedsiębiorstw państwowych. Do charakterystycznych praktyk ochronnych pracowników w tym sektorze należą m.in. kontrakty pracy, akceptacja dyktatu związków zawodowych, szczodre dobrodziejstwa bezpieczeństwa socjalnego i inne. Do dzisiaj polityki interaktywnego promowania konkurencyjnego i elastycznego rynku pracy w sektorze państwowym są wciąż nieobecne.

SEKTOR PRYWATNY

W wietnamskiej ekonomice prywatny sektor zajmował ważne miejsce w produkcji i ma ogromny potencjał dla zapewnienia wzrostu ekonomicznego i zatrudnienia. Obecnie sektor prywatny wytworzył około 60% globalnego produktu społecznego i 70% dochodu narodowego; w 2004 r. wyniósł on 227,3 mld USD.

Na podstawie ostatnich danych oblicza się, że w 2004 r. w kraju było ponad 400 tys. prywatnych gospodarstw, ponad 42 tys. spółek, 1410 prywatnych firm, 455 prywatnych przedsiębiorstw produkcyjnych, ponad 100 prywatnych przedsiębiorstw transportowych i 1,2 mln prywatnych firm handlowych i hurtowni, zajmujących się głównie turystyką połączoną z usługami.

Udział sektora prywatnego w obrocie towarowym kraju w 2004 r. wynosił nieco ponad 70%, w rolnictwie – około 90%, w transporcie – 60%, a w przemyśle – około 30%. W sektorze prywatnym pracuje około 27 mln ludzi, gdy w sektorze państwowym tylko 3 mln.

Dla potrzeb rozwoju sektora prywatnego i jego regulacji przez państwo w latach 1991–1992 przyjęto Ustawę o prywatnej przedsiębiorczości i o spółkach, rozporządzenie o prywatnych gospodarstwach posiadających kapitał założycielski poniżej limitowanych normatywów i inne akty prawne.

W ogólnym zarysie można powiedzieć, że w ostatnich latach w Wietnamie sektor prywatny rozwija się

bez zaburzeń. Właściciele mają dostatecznie dużo swobody dla swojej przedsiębiorczości, w wyborze miejsca i sfery działalności, w rozporządzaniu swoim kapitałem (oczywiście w ramach prawa). Występują również negatywne zjawiska, niezdrowe tendencje w jego rozwoju, a także niemałe problemy związane z zawiłościami działającego prawa. Na te zjawiska należy patrzeć, mając na względzie złożony system relacji o wielowiekowych źródłach kulturowych (np. Guanxi⁵, Zou Hou Men⁶ i inne), religijnych i historycznych, na które dodatkowo nakładają się wpływy powstałe w wyniku procesów globalizacyjnych.

Wytłaczając firmy, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które utworzono na podstawie Ustawy o prywatnej przedsiębiorczości i prawa o firmie, większość prywatnych gospodarstw nie ma statusu osoby prawnej. W odróżnieniu od firm posiadających osobowość prawną, znaczna liczba przedsiębiorców w praktyce nie zawsze korzysta z równych praw i odpowiedzialności. Banki, nie darząc ich zaufaniem, nie zawsze proponowały im ulgowe kredyty i usługi finansowe. W niektórych miejscach prywatnym przedsiębiorcom przychodziło pokonywać wielkie trudności i ograniczenia związane z biurokracją i dyskryminowaniem ze strony lokalnych władz. Skorumpowani urzędnicy często zajmowali się sprawą w zależności od spełnienia ich oczekiwań. Dlatego wielu prywatnych przedsiębiorców, w tym emigranci wietnamscy, chociaż posiadali znaczne kapitały, duże doświadczenie w biznesie i silne związki z zagranicznymi firmami nie mogli rozwinąć swojej przedsiębiorczej działalności.

Z drugiej strony prywatni przedsiębiorcy, wykorzystując swobodę i pomoc państwa, często próbują uchylać się od obowiązków ciążących na nich. Wielu z nich się nie zarejestrowało lub rejestrowali się z bardzo zaniżonym kapitałem i obrotem, żeby nie płacić podatku, a jeśli już to po minimalnych stawkach. W wielu przypadkach rejestrowali jeden rodzaj działalności, a w swej istocie zajmowali się czym innym, w tym działalnością nielegalną.

Według danych Ministerstwa Finansów SRW za 1993 r., państwo nie otrzymało podatków o równoważności 40% sumy podlegającej opodatkowaniu. W latach 1991–1992 Wietnam przeżył „epidemię bankructw” towarzystw kredytowych i funduszy. Wykorzystano luki w Ustawie o prywatnej przedsiębiorczości, a w szczególności brak formalnego stanu bankructwa. Wiele funduszy i towarzystw finansowo-kredytowych lawinowo wypuszczało akcje i wszelkiego rodzaju certyfikaty czy weksle, gromadząc tym samym miliardy dongów, dolarów oraz złota. Następnie ich szefowie ogłaszali bankructwo i uciekli za granicę. Takie nieuczciwe działanie spowodowało wielkie straty finansowe wielu ludzi, państwowych przedsiębiorstw i instytucji.

Dlatego też dla wzmocnienia państwowej kontroli nad działalnością prywatnych i spółek wydano Ustawę o rachunku i statystyce gospodarczej, obowiązującą wszystkie przedsiębiorstwa prywatne i organizacje gospodarcze dowolnego sektora ekonomicznego. Uzupełniono i doprecyzowano inne akty prawne, określające stosunki wzajemne między organizacjami gospodarczymi różnych sektorów oraz państwowymi finansowymi organami, uporządkowano rozwiązywanie sporów przy wypełnianiu umów gospodarczych, pozycję państwowego arbitrażu i sądu polubownego, porządek wszczynania powództwa itd. dzięki wzmocnieniu kontroli i nadzoru nad stanem fizycznym prywatnych przedsiębiorstw i spółek. Na podstawie ich okresowych sprawozdań rachunkowych i buchalteryj-

nych bilansów w ostatnim czasie udało się znacznie zmniejszyć straty w obszarze opodatkowania, zapobiegając polityce nieuczciwych przedsiębiorców.

Nie patrząc na ogromny potencjał środków kapitałowych, doświadczenie w prowadzeniu biznesu, *how-know* w produkcji i możliwości przyciągnięcia nowych technologii, prywatni przedsiębiorcy inwestują tylko nieznaczną część swojego kapitału i tylko w te dziedziny, w których można otrzymać wysokie zyski. W ten sposób z 3170 prywatnych gospodarstw, zarejestrowanych w Hanoi na początku 1993 r., ponad 2000 z nich zajmowało się handlem, w tym 1135 handlem wyrobami z drogocennych metali i kamieni. Tylko około 10% zainwestowało kapitał w produkcję wyrobów powszechnego użytku.

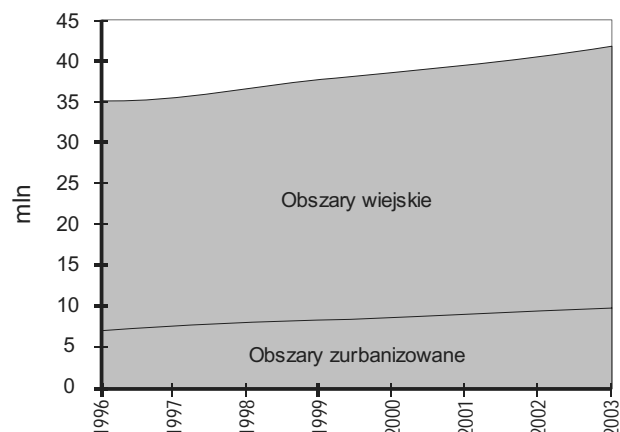
Doświadczenia z rozwoju ekonomiki wietnamskiej w minionym czasie pokazały, że wzrost prywatnego, szczególnie drobnego handlu, nie zawsze prowadzi do pozytywnych spekulacji. Czasami rodzi to rynkowy chaos, narastające ceny i drożyznę (uszczipając korzyści państwa). Ponad 60% sumy niezapłaconych podatków przypada przede wszystkim na drobny handel, nie mówiąc już o wielkim uszczerbku w dochodach budżetu państwa powodowanym przez przemysł.

Dlatego konieczne jest podjęcie ekonomicznych i administracyjnych kroków, aby ukierunkować kapitał prywatny w rozwój takich gałęzi produkcji i transportu, które są niezbędne dla formowania progresywnej struktury gospodarki narodowej i podwyższenia poziomu życiowego Wietnamczyków.

PODSTAWOWE WSKAŹNIKI I ICH TRENDY NA WIETNAMSKIM RYNKU PRACY

Dane, które posłużyły do zbudowania wykresów 2 i 3, zostały przedstawione w tab. 2. Mimo prowadzonej przez władze polityki restrykcyjnej, stale występuje dodatni kilkuprocentowy trend odpływu zasobów siły roboczej z obszarów wiejskich. Nadal utrzymuje się wzrost narodowego zasobu pracy. Ponadto występuje wyraźny trend zmieniający proporcje wieś/miasto na korzyść zasobów pracy znajdujących się na terenach zurbanizowanych (wykres 3).

Wykres 2. Zasoby rynku pracy w Wietnamie w 2004 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych General Statistics of Vietnam.

Model otwartej ekonomiki rynkowej, który wybrał naród wietnamski, uwzględniając specyfikę narodowej tradycji, wewnętrznych i zewnętrznych czynników ekonomicznych, odpowiada jego podstawom interesom i przyniósł pierwsze wyniki budzące nadzieję.

Wykres 3. Struktura zasobów rynku pracy w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych General Statistics of Vietnam.

Nie wpadając w euforię w związku ze znacznymi osiągnięciami pierwszego etapu przejścia do gospodarki rynkowej, należy przeanalizować współczesne, obnażające się procesy i błędy wyciągnąć korzystne wnioski z tej lekcji.

Pełna analiza dokonujących się przemian na rynku pracy znacznie przekracza możliwości tego artykułu, ale do najważniejszych należy zaliczyć trendy w:

- poziomie zasobów pracy,
- poziomie zatrudnienia w sektorze niepaństwowym, państwowym i inwestorów zagranicznych,
- migracji wewnętrznej,
- migracji zewnętrznej,
- ekspansji przedsiębiorczości.

Warto wziąć pod uwagę strukturę według płci, wieku, wykształcenia, różnicowania przestrzennego i inne. Trzeba też podkreślić, że chociaż wyżej wymienione czynniki osobno nie występują, to jednocześnie tworzą konglomerat nowych zjawisk, procesów, wartości, które nie poddają się łatwo prostej analizie statystycznej. Wymagają zastosowania metod wykorzystywanych w analizach socjologicznych, systemowych i innych. Wybrane wskaźniki rozwoju współczesnego państwa wietnamskiego przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Dziesięć wybranych wskaźników i ich trendy

Nazwa	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Populacja ludności	74,0	75,1	76,9	77,1	77,6	78,7	79,7	80,9	82,7
Przyrost dochodu narodowego %	9,3	8,1	5,8	4,8	6,8	6,9	7,1	7,3	7,7
GDP per capita, USD/głowę ludności	337	364	361	375	402	415	460	488	504
Poziom bezrobocia, ogółem %	5,9	6,0	6,8	7,4	6,5	5,9	4,5	4,2	3,9
Eksport FOB, ogółem w mld USD	7,5	9,5	9,3	11,5	13,3	14,3	15,29	20,1	23,7
Import CIF, ogółem w mld USD	11,1	11,5	11,4	11,7	15,6	16,2	19,7	25,2	28,3
Końcowe aparaty telefoniczne na 1000 osób	15,7	17,4	22,4	26,7	31,8	34,9	37,2	40,5	44,0
Telefony komórkowe na 1000 osób	0,9	2,1	2,9	4,2	9,9	13,5	19,8	27,4	31,7
Komputery osobiste na 1000 osób	3,3	4,6	6,4	7,6	8,8	11,3	14,2	16,8	19,0
Użytkownicy Internetu w mln								3,5	6,8

Źródło: <<http://www.gso.gov.vn>> – General Statistics of Vietnam.

Zmiany w strukturze zatrudnienia

Wraz ze zmianami w strukturze gospodarki Wietnamu dokonują się także przekształcenia w strukturze zatrudnienia. Utrzymujący się wzrost gospodarczy pomógł utworzyć nowe miejsca pracy – w 2004 r. 1,5 mln nowych miejsc pracy, z czego ponad 85% w usługach i w przemyśle (*Asian Development Outlook 2005*). W latach 1996–2004 wciąż dominował sektor rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa, zatrudniając około 23 mln ludzi. W sektorze przemysłu w tym okresie obserwowany był przyrost zatrudnienia, głównie w sektorze inwestycji zagranicznych. Natomiast sektor usług podwoił zatrudnienie do około 14 mln w 2004 r. (*Statistical Yearbook's... 1996–2003*).

Przyjęty przez rząd Piąty Społeczno-Gospodarczy Plan Rozwoju na lata 2006–2010 stawia za cel utworzenie 8 mln dodatkowych miejsc pracy, głównie w sektorach usług i przemysłu. Plan nakłada średnioroczne przyrosty PKB: 10%–15% w przemyśle i 7,2%–7,5% w usługach. Zakłada się także przełamanie negatywnych zjawisk w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie oraz wzrost do 3%–3,5%, przy możliwym spadku liczby zatrudnionych w tym sektorze.

Poziom bezrobocia

Poziom bezrobocia jest różnie szacowany. Badacze są zgodni, że w Wietnamie istnieje znaczny poziom bezrobocia ukrytego w miastach, a zwłaszcza na terenach wiejskich (*Statistical Yearbook's... 1996–2003*).

W warunkach gospodarki rynkowej zatrudnieni ludzie wolą zajmować się przede wszystkim drobnym handlem. Ponadto w kraju nie wystarcza wysoko kwalifikowanych kadr inżynieryjno-technicznych i menedżerów o standardzie międzynarodowym. Kraje zachodnie, a także kraje Azji i Pacyfiku, zaczynają okazywać Wietnamowi efektywną pomoc w przygotowaniu kadr o profilu rynkowym, pracowników naukowo-technicznych przodujących gałęzi produkcji, jednak zasoby tych kadr są bardzo małe. Współczesna gospodarka Wietnamu pilnie potrzebuje licznych nowych kadr specjalistów i menedżerów funkcjonujących w nowych warunkach. Obowiązujące wcześniej porozumienia stypendialne z krajami byłego bloku socjalistycznego wymagają odnowy, a ich realizacja pozwoliłaby na zintensyfikowanie wymiany handlowej.

Sektor prywatny

W gospodarce wzrasta znaczenie sektora prywatnego. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego konsumpcja w tym sektorze rośnie (wzrost o 12,9% w 2004 r. w stosunku do 2003 r., podczas gdy w sektorze publicznym o 8%)⁷. Jednakże więcej niż połowa inwestycji (56%) powstała w sektorze państwowym, podczas gdy w sektorze prywatnym 27%. Tylko w 2004 r. około 33 tys. nowych przedsiębiorców prywatnych zostało zarejestrowanych z kapitałem ponad 3,8 mld USD⁸. Obecnie sektor małych i średnich przedsiębiorstw wytwarza około 45% PKB, zatrudniając nieco ponad 25% zasobów siły roboczej⁹.

Dążenie do gospodarki rynkowej przyniosło istotne rezultaty. W latach 1995–1997 w tempie wzrostu ekonomicznego Wietnam był liderem wśród krajów członkowskich ASEAN. W 2002 r. GPW na jednostkę ludności osiągnął 420 dol. USD. Od 2003 r. Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) wyłączyła Wietnam z listy krajów słabo rozwiniętych¹⁰. Gospodarka wietnamska otwiera się i rozrasta, osiągając dobre wyniki. Postępująca prywatyzacja, rozwój lokalnych rynków kapitałowych, rosnące zaangażowanie inwestorów zagranicznych powinny doprowadzić do dalszego wzrostu produktywności gospodarki i być podstawą jej stabilnego rozwoju. Wiele światowych banków w swoich rocznych raportach pokazuje wylaniające się rynki Wietnamu. Pracowicie kraj zyskuje przydomek nowego azjatyckiego smoka (Siegenthaler i in. 2004). A wraz ze wzrostem liczby zatrudnienia, rosną dochody ludności i podwyższa się poziom zadowolenia społeczeństwa.

- ¹ W 1986 r. zmarł Le Duan i wietnamscy liderzy uznali konieczność wprowadzenia reform, które pozwolą na utrzymanie władzy w rękach partii, a zarazem wyprowadzą kraj z ekonomicznej przepaści. Na grudniowym zjeździe Partii Komunistycznej pierwszym sekretarzem wybrano umiarkowanego reformatora Nguyen Van Linha oraz wprowadzono program reform zwany „Doi Moi” (odnowa). Opierał się on na reformie gospodarki, stymulowaniu ekonomicznego wzrostu i rozwiązaniu narastających napięć i problemów społecznych.
- ² Także własne domowe przedsięwzięcie (ang. *household*).
- ³ Dekret wspierający rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.
- ⁴ Biznes rodzinny (wiet. *kinh te gia dinh*). Określenie dotyczy gospodarstwa rodzinnego i rodziny, które zajmują się najczęściej uprawianiem ziemi, prowadzą usługi, małe punkty gastronomii, małe sklepiki itp., samodzielnie utrzymując się. Często działalnością zajmuje się cała rodzina, ale też kilka rodzin. Taki model ma wielowiekową tradycję w kraju rolniczym, jakim jest Wietnam.
- ⁵ Sieć koneksji rodzinnych, etnicznych, biznesowo-rządowych. Więcej: (Guo Ming 1992).
- ⁶ „Wchodzenie tylnymi drzwiami” – to wyrażenie używane w kontekście nieoficjalnej gospodarki, zwłaszcza w odniesieniu do osób, które mogły nabywać rzeczy i korzystać z usług zazwyczaj niedostępnych w oficjalnej gospodarce.
- ⁷ Enterprise Registration Database. Voice of Vietnam (3/11/2003). http://www.vov.org.vn/2003_11_03/english/kinhte1.htm
- ⁸ Wpływ dyrektywy nr 27/2003/CT-TTg (11/12/03) *Continuing intensification of the implementation of the Enterprise Law and encouraging the development of Small and Medium-Sized Enterprises*.
- ⁹ Preferential policies energise small business: govt report, dostępny w Internecie: <<http://vietnamnews.vagency.com.vn>>, [dostęp 4.02.2006].
- ¹⁰ *The Networked Readiness Indeks 2003–2004*. Ranking ogłoszono na stronie: <<http://www.weforum.org>>.

LITERATURA

Asian Development Outlook 2005, <www.adb.org.do>, Vietnam.

SUMMARY

The author presented the process of structural reform on the labour market in Vietnam. Those reforms are characteristic for other post-socialist countries. But implementation of the reforms in the system of hybrid economy meets substantial obstacles. Furthermore the difference of economic system, cultural and historical conditions causes growing interest of scientists and research workers in the effects achieved in Vietnam. The author presents review of the essential reforms on the labour market on the turn of the 20th century. The particular theses are illustrated by comprehensive statistical data.

- Centre for Informatics. Ministry of Labour-Invalids and Social Affairs. Labour-Employment in Vietnam 1996–2003* (2004), Labour Publishing House, Hanoi.
- Challenges to Youth Employment in Viet Nam* (2003), Office of the United Nations Resident Coordinator, Hanoi.
- Creating a Conducive Policy Environment for Employment Creation in Small Enterprises in Vietnam* (2002), Series on Conducive Policy Environment for Small Enterprise Employment, Pham Thi Thu Hang.
- Dang Nguyen Anh (2001), *Foreign direct investment, government policy and international labor emigration in Vietnam. Toward on integration with APEC*, w: Vietnam's Socio-Economic Development, Hanoi.
- Decree on support for development of small- and medium-sized enterprises the Government* (2003), Hanoi.
- Enterprise Registration Database. Voice of Vietnam (3/11/2003), dostępny w Internecie: <http://www.vov.org.vn/2003_11_03/english/kinhte1.htm>.
- General Statistics of Vietnam 2003. *Statistical Yearbook*. Statistical Publishing House, Hanoi 2004.
- Guo Ming, pod red. Zhong Yue Guanxi Yanbian Sishi Nian (1992), *Forty years of changing relations between China and Vietnam*, Nanning.
- <http://vietnamnews.vnagency.com.vn> – strona narodowej agencji prasowej.
- <http://www.molisa.gov.vn/> – strona Ministerstwa Pracy w Wietnamie.
- Labour Employment in Vietnam 1996–2003* (2004), Centre for Informatics Ministry of Labour – Invalids and Social Affairs, Labour-social Publishing House, Hanoi.
- Manyin M.E. (2001), *The Vietnam-U.S. bilateral trade agreement. Updated January 16, 2001*, CRS Report for Congress, Congressional Research Service, Washington D.C.
- McCarty A. (2001), *Law and market regulation in Asia*, konferencja Krajów ASEAN, 19 Decembre, University of the Philippines.
- National Education for all (EFA) Action Plan 2003–2015* (2003), Hanoi.
- Nguyen Canh Nam (2004), *Report on capacity assessment results. Development Advisory Services Assessment of Performance capacity of Commune People's Councils*, United Nations Development programme in Vietnam, Hanoi.
- Preferential policies energise small business: govt report*, dostępny w Internecie: <http://vietnamnews.vagency.com.vn>, [dostęp 4.02.2006].
- Siegenthaler B. i in. (2004), *Vietnam. The new Asian dragon*, Commerzbank Securities Japan Co Ltd. Tokyo.
- Silva De S.R. (2000), *Viet Nam, Labour and social issues in a transition economy*, World Bank, Hanoi.
- Statistical Yearbook's of Labour-Invalids and Social Affairs 1996–2003* (1996–2003), Ministry of Labour, Invalids and Social Affairs 1996–2003, Labour Social Publishing House, Hanoi.
- The Networked Readiness Indeks 2003–2004*, dostępny w Internecie: <<http://www.weforum.org>>.
- Tussig M. (2002), *A little Engine that Could... Domestic Private Companies and Vietnam's Pressing Need for Wage Employment*, The World Bank, Vietnam, Hanoi.
- Weeks J. (1993), *Revitalizing socialist enterprise. A vace against time*, Edited by G. Heath, Routledge, London and New York.
- World Bank (2005), *Vietnam Development Report 2004*, Hanoi.
- World Bank Survey (2003), dostępny w Internecie: <<http://econ.worldbank.org/>>.